

גיטין סא

[משנה 4] מצודות חיה ועופות ודגים – משום דרכי שלום / גזל

למדנו במשנה לגבי **במצודות**, מחלוקת האם האיסור לקחת הוא משום דרכי שלום, כת"ק, או משום גזל, כרבי יוסי. להלן, הגמרא מעמידה באיזה מקרה הם נחלקו.

ברשתות שיש להם תוך כמו באוזלי של חוטין ואוהרי של קנים, כולי עלמא לא פליגי, שזה גזל גמור שקנה כליו, כי פליגי בלחי^{כ"ה} שמועד לצוד דגים וקוקרי חוט ארוך שקושרים עליו מחטים:

משנה (5) מציאת חרש שוטה וכו' – דרכי שלום / ר' יוסי אומר גזל גמור:

אמר רב חסדא מה שאמר רבי יוסי גזל גמור, גזל גמור מדבריהם.

למאי נפקא מינה להוציא בדיינין – דלרבנן, משום דרכי שלום, אינו יוצא בדיינים. לרבי יוסי, למרות שיוצא, מודה הוא שאין עובר על לאו דאורייתא ואינו נפסל לעדות.

[משנה 6] עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו - גזל מפני דרכי שלום. ר'

יוסי אומר גזל גמור

תנא אם ליקט על גבי קרקע ונתן ביד, יש לו קנין גמור, ה"ז גזל גמור.

רב כהנא הוה קאזיל להוצל, חזייה לההוא גברא דהוה שדיריה אופיי^{מקלות} לדקל שיפול התמרים וקא נתרן^{נפלים} תמרי. אזל קא מנקיט ואכיל א"ל חזי מר דבידאי שדיתניה. א"ל מאתריה^{מהוצל} דר' יאשיה אתה, שהיה דורש ברבים ומלמד אותם דינים, קרי עליה וצדיק יסוד עולם.

[משנה 7] אין ממחין ביד עניי נכרים בלקט בשכחה ובפאה מפני דרכי שלום

ברבייתא למטה, דברים נוספים שתקנו ביחס לגוים, משום דרכי שלום. ת"ר מפרנסים עניי נכרים עם עניי ישראל, ומבקרין חולי נכרים עם חולי ישראל, וקוברין מתי נכרים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום:

מתניתין

משאלת אשה לחבירתה החשודה על השביעית, שאינה מפקירה את פירותיה ואינה מעברת פירותיה מזמן הביעור ואילך, נפה וכברה וריחים ותנוריה^{אבל לא תבור ולא תטון עמה}, שאסור לסעייה לעבורי עבירה בשעת העבירה,

אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה, ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה, אבל משתטיל את המים לא תגע עמה, שהרי משנתגלגלה חל עליה שם עיסה החייבת להפריש ממנה חלה, ואשת ע"ה היא בחזקת טמאה, ואסור לגרום טומאה לחלה, לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה

וכולן כל היתרים שלמדנו, לשאול להם כלים, ולסעיים שלא בשעת העבירה, לא אמרו אלא מפני דרכי שלום.

ומחזיקין ידי נכרים בשביעית אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן, למרות שאומרים להם 'שלו' שזה שמו של הקב"ה, מפני דרכי שלום:

גמרא

^{ר"ה} תוספות ד"ה שדי אופיי מדקלא. פירש בקונטרס אופיי מקלות וקשה דרב כהנא היכי הוה מנקיט ואכיל ומי לא הוה חייש לדרכי שלום ונראה כרבינו חננאל שפירש אופיי חריות של דקל הוה שדי מן הדקל ונתרי תמרי ורב כהנא היה סבור שלא היה חושש מן הפירות אלא מן החריות ואמר לו אנא בידיא שדיתניה וגזל נמי איכא:

^{ר"י} תוספות ד"ה ריחים ותנור. ובאשת עם הארץ לא תנא תנור וריחים (1) משום דתנא נפה וכברה והוא הדין ריחים ותנור דידי עלי ריעו א"נ (2) משום דתנור אין דרך להשאילו דמיטמא וטעון שביעה ואידי דלא תנא תנור לא תנא ריחים אבל בחשודה אשביעית לא מטמא דלא חשודה אטומאה ומיהו קשה דבפרק עד כמה (בכורות דף ל.) תנן החשוד על זה ועל זה פירוש אשביעית ואמעשות חשוד על הטהרות ושמא התם בטומאת פירות אבל אטומאת הגוף לא חשוד:

^{ר"י} תוספות ד"ה רבא אמר בע"ה כו'. אביי מיקל טפי לסייע במעשר מבטומאה וטהרה דרבנן כדמוכח בסמוך ורבא איפכא ורבא נמי אית ליה רוב עם הארץ מעשרין הן והקילו בדמאי בפרק אע"פ (כתובות דף נו:) ובפרק במה מדליקין (שבת דף כג.) אבל סבר הכא אע"ג דרוב עמי הארץ מעשרין הן מ"מ איסור דמאי איכא ואסור לסייעם ואביי בפ"ק דשבת (דף ג.ג.) גבי לא יאכל זב פרוש עם זב ע"ה חייש טפי שמא יאכילנו דברים שאינם מתוקנים אע"ג דרוב מעשרין ורבא לא חייש.

^{ר"י} תוספות ד"ה וליחוש שמא תסיטנו אשתו נדה. אבל להיטע עם הארץ גופיה לא חיישין וכן לקמן ובא עם הארץ ונטל את שתיהן ואינו חושש היינו משום דלא גזרו עליו חומרא יתירה כגון משכב ומושב הייסד דאין צבור יכולין לעמוד בה. והשתא הא דתנן בגדי ע"ה מדרס לפרושים

מאי שנא רישא, שאסור לסייען, ומ"ש סיפא, שמותר לברור וכו' עמה.

אביי: סיפה מותר משום שרוב עמי הארץ מעשרין הן. למרות שיש חשש דרבנן, משום דרכי שלום היתירו, אבל רישא, לגבי שביעית 'שחשודה' באיסור דאורייתא, אסור לסייען.

רבא^{ר"י}: סובר שאסור לסייעה ע"ה בפירותיו, שספק האם מעשרים הם, הכא בעם הארץ דר"מ, שאינו חשוד על המעשרות, וסיפה, שמותר לברור עמם, מדובר בפירות שהוכשרו, שראויים לקבל טומאה, וטומאה וטהרה דרבנן היתירו משום דרכי שלום. אבל לגבי עיסה, ישתטיל למים אסור לסייעין, שטומאת חלה דאורייתא, ולא היתירו משום דרכי שלום.

דתינא איזהו ע"ה?
ר"מ: כל שאינו אוכל חוליו בטהרה
וחכ"א: כל שאינו מעשר פירותיו

[עד כאן דף סא עמוד א']

(קושיא) (1) לרבא טוחנין תבואה מתוקנת, ומפקידין אצל אוכלי שביעית ואצל אוכלי פירותיהן בטומאה, למרות שאינן נזהרים בעניינים הללו, אינן חשודים להחליפם או ליגע בהם, אבל לא טוחנים לתבואה של אוכלי שביעית, ולא לתבואה של אוכלי פירותיהן בטומאה, שאין לסייע ידי עוברי עבירה. ושנינו סיפה, לפי רבא, שמותר לטחון עמה, שלגבי טומאה דרבנן היתירו.

(תירוץ) אמר אביי, ליישב דעת רבא, התם ברייתא האוכל פירותיהן בטומאה בכהן החשוד לאכול תרומה בטומאה עסקינן, דהוה ליה טומאה דאורייתא, אבל מתניתין מדובר בטומאת דרבנן.

(קושיא) אם הברייתא לעיל מדבר בכהן חשוד, אי הכי מפקידין,

ורמינהו (2) מפקידין תרומה אצל ישראל עם הארץ, כיון שאינו רגיל בה לא יגע בה, ולא אצל כהן ע"ה מפני שלבו גס^{רגיל} בה. הגמרא ניסתה להסביר הברייתא (1) שהיה בכלי חרש המוקף צמיד פתיל, אבל דחתה שעדיין יש חשש הסיט של אשתו דה^{ר"ח}. ולבסוף מתרצת:

(תירוץ) לא קשיא כאן (2) בפירות שהוכשרו כאן (1) בפירות שלא הוכשרו

חשש החלפה

במסקנה, הסברנו שחוששים לנגיעה בכהן האוכל בטומאה, והברייתא (1), שמתירה, מדובר בפירות שלא הוכשרו. עכשיו, הגמרא דנה לגבי חשש החלפה, ומביאה סתירה בעוד ארבעה ברייתות, ובסוף מסיקה שיש אנשים מוסימים שיש בהם יותר חשד וחששו.

(3) המוליך חטין לטוחן אומן^{אומן} כותי או לטוחן ע"ה הרי אלו בחזקתן שלא מחליפם למעשר ולשביעית, אבל לא לטומאה, שאם הפקיד פירות שהוכשרו חיישין שמא שנגע אלמא לחלופי לא חיישין.

בגדי פרושים מדרס כו' ומפרש רבא בפ' שני דחולין (דף לה): שמא ישבה עליהם אשתו נדה קאי נמי אבגדי ע"ה והא דאמר בפרק בנות כותים (נדה דף לג): [כתוב במשנה שגזרו על כותים טומאה כמו בועל נדה, שמשכבו מטמא רק אוכלים ומשקין, אבל לא כלים. וכתוב נמי שאינו שורפים על טומאתו, שזה ספק. הגמרא שם מקשה, שרואים ששורפים על ספק טומאה, ולמה בכותי זה שונה]. כותי שטבל ועלה ודרס על בגדי חבר הא נדקט ודרס ולא נקט ונגע לאו משום דאי לא טבל יש לו טומאת מדרס אלא נקט ודרס משום דבעי דליהוי בגד חבר תחת לרגלו של כותי דהכי קתני התם במתני' ומטמא משכב תחתון כעליון אבל **בצינורא** שלו שאפשר ליזהר ולעמוד בה גזרו כדמוכח בחומר בקודש (חגיגה דף כג.) ובפרק בנות כותים (נדה דף לג): **והרב ר' משה פונטזי"א** היה מפרש דלשום דבר לא עשו עם הארץ קרב ואינו מטמא אלא מטעם בגדים שמא ישבה עליהם אשתו נדה והרי הוא נושא את המדרס **בצינורא** שלו טמא לפי שנגע בשפתיו ולא מטעם מעיין [לפי התוס' לעיל מטמא כמעיין, שאפשר להיזהר] ואין נראה. ועוד גבי צדוקי [שהיה מדבר עם הכ"ג ונפל רוקו על כ"ג, והלך הכ"ג אצל אשת הצדוקי לברר האם הייתה נדה] דפריך התם מה הועיל כ"ג במה שקדם אצל אשתו תיפוק ליה משום צינורא דע"ה הרבה הועיל דאם בועל נדה היה נטמא הוא ובגדיו כנושא רוקו של זב ואי משום צינורא דע"ה בגד לחודיה הוא דנטמא משום משקה דמטמא כלי מדרבנן וא"ת דמשמע הכא דאפילו לתרומה אין היסט לע"ה ובתוספתא דחגיגה תניא ספק רשות ע"ה מדרסו חציצו והיסטו טהורין לחולין וטמאין לתרומה וי"ל דהתם חיישין משום אשתו אבל לחולין לא חיישין לאשה לא למדרס ולא להיסט וההיא דגנבים שנכנסו לבית מיירי נמי לתרומה:

(4) ורמינהו הנותן חבר עיסה לחמותו ע"ה לתקנה, חוששין שמא מחליפה, לפיכך מעשר את שהוא נותן לה, שלא תאכל דבר שאינו מעושר, ואת שהוא נוטל הימנה, מפני שחשודה מחלפת המתקלקל – אלמא חוששין להחלופי. רנט

(תירוץ) טעמא, אמר רבי יהודה רוצה היא בתקנת בתה שאם רואה בתוך פירותיהם איזה פרי רעה, היא לוקחת לעצמה ונותנת טובה הימנה במקומה, ובושה מחתנה להגיד לו שהחליפה.

(קושיא) (5) והתנן תלמיד ישיבה שלומד אצל רבו ומתאכסן בפונדק הנותן לפונדקית מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה מפני שמחלפת

(תירוץ) התם מוריא היתיר ואמרה 'בר בי רב ליכול חמימא, ואנא איכול קריא' ומוריא לעצמה הוראת מצוה בחילוף זה.

ואכתי לעלמא לא חיישינן

(6) והתניא אשת חבר טוחנת מסייעתה עם אשת עם הארץ בזמן שהיא טמאה,

כיוון שהיא טמאה, נזהרת שלא תיתן תוך פיה, אבל לא בזמן שהיא טהורה ר"ש בן אלעזר אומר אף בזמן שהיא טמאה לא תטחון מפני שחברתה נותנת לה ואוכלת.

הרי הקמח הן של בעלה, השתא מיגנב גנבא, חלופי לא מיחלפא!

אמר רב יוסף התם נמי מוריא ואמרה תורא מדישיה קאכיל.

מסקנה:

איסור לסייע לעוברי עבירה: מתי שזה איסור דאורייתא, לכ"ע אסור. ע"ה לגבי מעשר: לפי אב"י מותר, ולרבא, אסור (ספק מעשר) לגבי אוכלי בטומאה: בטומאת דרבנן מותר, ובטומאת דאורייתא (כהן בתרומה) אסור. [כל זה לפי אב"י. רבא, לעצמו, לא חילק בזה, ומשמע לכאורה, בדרבנן נמי אסור] חשש החלפה: בדרך כלל לא חוששין, חוץ ממקרים שהאדם מורה היתירה לעצמו, שאז חוששין (חמותו, פונדקית, אשה לגבי בעלה)

[עד כאן דף סא עמוד ב]

^{רנט} הראשונים מעוררים כאן, למה הגמרא לא הקשה מברייטא (3) לברייטא (1), ולמה הביאה הברייטא (2) להקשות. הריטב"א מתרץ שהברייטא (1) אפשר לדחוק ולהעמידה בצמיד פתיל, למרות שכבר דחינו אוקמיתא ז.